

Elitlerin Etnik Kimlikleri Manipülasyonu: Suriye Örneği¹

Ayhan Sarı²

Elitlerin Etnik Kimlikleri Manipülasyonu: Suriye Örneği	Elite's Manipulation of Ethnic Identities: The Case of Syria
Öz Elitler neden belirli etnik kimlikleri manipüle eder ve bu manipülasyon nasıl gerçekleşir? İlgili literatür elitlerin etnik kimlikleri kendi siyasal ve maddi çıkarlarını maksimize etmek için manipüle ettiğini iddia ederken, neden etnik kimliklerin seçildiğini ve manipülasyonun nasıl gerçekleştiğini yeterince açıklayamamaktadır. Bu çalışmada 2011 yılında barışçıl gösteriler olarak başlayan ve kısa bir süre sonra kanlı bir iç çatışmaya dönüşen Suriye iç savaşı örnek olay olarak incelenmiştir. Bu minvalde Suriyeli mülteciler ile yapılan mülakatlar ve incelenen ikincil kaynaklar sonucunda, Beşar Esad liderliğindeki rejimin iktidarını devam ettirebilmek adına, göstericileri ve muhalefeti bölmek amacıyla Sünnileri yalnızlaştırarak Alevi ve diğer azınlıkların kendi tarafına çekmeye çalıştığı anlaşılmıştır.	Abstract Why and how do elites manipulate certain ethnic identities? While scholars argue that elites manipulate ethnic identities to maximize their material interests, they insufficiently explain how this manipulation operates and why ethnic identities are selected. The case study for this research is the Syrian civil war, which started as a peaceful protest in 2011. The findings of this study, derived from the interviews conducted with Syrian refugees and secondary sources, suggest that the Assad regime in Syria manipulated the ethnic division between Sunnis and Alawites to divide the opposition and isolate the Sunni population from other minorities to maintain their rule in Syria.
Anahtar Kelimeler: Elit Manipülasyonu, Etnik Kimlikler, Suriye İç Savaşı	Keywords: Elite Manipulation, Ethnic Identities, Syrian Civil War
JEL Kodları: D74, D81, D91	JEL Codes: D74, D81, D91

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı	Bu çalışma 22.10.2022 Freie Üniversitesi, Siyaset ve Sosyal Bilimler Enstitüsü araştırma etiği belgesi onayı ile bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.
Yazarların Makaleye Olan Katkıları	Yazarın makaleye katkısı %100'dür.
Çıkar Beyanı	Yazar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

¹ Bu çalışma Freie Üniversitesi, Siyaset ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Thomas Risse danışmanlığında, Ayhan Sarı tarafından 'How Ethnic Identities Changes During Civil War: The Case of Syria' başlığı ile tamamlanarak 31.05.2022 tarihinde savunulan doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr., ayhan9021@gmail.com

1. Giriş

İnsanların topluluk halinde yaşamaya başladığı, yerleşik düzene geçtiği zamanlardan bu yana iç savaşlar en çok tekrarlanan savaş biçimlerinden bir tanesi olagelmıştır. Soğuk savaşın bitimi, Sovyetler Birliği'nin çöküşü akabinde ise etnik iç savaşların sayısı çarpıcı bir biçimde yükselmiştir. Etnik iç savaşların sayısının yükselmesine paralel olarak bu hadiseyi olan ilgi artmış ve daha fazla siyaset bilimci konu üzerinde çalışmaya başlamıştır. Çalışmaların ekseriyeti etnik kimlikleri iç savaşların bir sebebi olarak ele almış, etnik kimliklerin iç savaşı nasıl ve neden başlatmış olabileceği araştırılmıştır. Bu çalışmaların içerdiği temel sorulardan bir tanesi, etnik savaşları ekonomik/materyal saiklerin mi yoksa etnik kimlikler arasında var olan kinin mi tetiklediğidir (Cederman & Vogt, 2017).

Bu çalışmada ekonomik/materyal saiklerin temel argümanları incelenecek ve etnik kimliklerin tetiklenmesi hususunda öne sürdükleri teoriler ve argümanlardan üretilen bir hipotez, Suriye iç savaşı örneğinde test edilecektir. Materyal yaklaşımın etnik kimliklerin tetiklenmesi ve iç savaşa sebep olması hususunda öne sürdükleri temel argüman elitlerin manipülasyonudur. Bu anlayışa göre elitler, etnik kimlikleri kendi siyasi ve maddi çıkarları çerçevesinde manipüle etmektedirler (Fearon & Laitin, 2000). Elitler kimi zaman bir seçimi kazanmak (Wilkinson, 2004), kimi zaman da gelmekte olan etnik çatışmada taraftar edinmek adına (Kaufmann, 1996) kitleleri etnik kimlikleri göre manipüle edebilmektedirler. Bu yaklaşıma göre elitler ana aktör ve kitleler de bu aktörlerin manipülasyonuna maruz kalan gruplardır. Söz konusu olan kin ve düşmanlıktan ziyade, rasyonel çıkarları çerçevesinde hareket eden elitlerin stratejik hamleleridir (Fearon & Laitin, 2000).

Elitlerin etnik kimlikleri kendi çıkarları çerçevesinde manipüle ettiğine yönelik teori, bu çalışmada Suriye iç savaşı örneğinde test edilecektir. Bu teoriden üretilen hipotezin test edilmesinin yanı sıra, elitlerin kitleleri nasıl manipüle ettiği ve kitlelerin bu manipülasyona neden ayak uydurduğu soruları cevaplanmaya çalışılacak, süreci aydınlatması umulan bir nedensel mekanizma oluşturulacaktır. Bu sayede elitlerin manipülasyonu teorisi ve etnik kimliklere etkisi üzerine yapılan çalışmaların cevaplandırılmadığı, manipülasyonun sahada nasıl işlediği ve kitlelerin neden manipüle olmayı seçtikleri soruları cevaplandırılmaya, literatürdeki bu eksiklik giderilmeye çalışılacaktır.

Suriye iç savaşı birçok yönden bahse konu olan teorinin test edilmesi açısından uygun bir vakadır. 2011 yılının Mart ayında Dara kentinde başlayan barışçıl gösteriler (Droz-Vincent, 2014; Pearlman, 2016a; UNHRC, 2011), bir süre sonra Ağustos 2011, Temmuz 2012 yılları arasında tam manasıyla bir iç savaşa dönüşmüştür (Phillips, 2015). Esad rejiminin baskıları (Pearlman, 2016b; SCPR, 2014; Corstange & York, 2018), siyasi özgürlük talepleri (Droz-Vincent, 2014; İsmail, 2011), kötü ekonomik koşullar ve ayrımcılık (Hinnebusch, 2012; Nasser vs., 2013) protestoların altında yatan temel sebepler olarak öne sürülebilir. Genel olarak Arap Baharından etkilenen ve temelinde daha özgür bir ülke ve daha iyi yaşam koşulları talebi olan ve farklı etnik grupların da katılım gösterdiği protestolar, bir süre sonra özellikle Sünni ve Aleviler³ arasında cereyan eden mezhepsel bir iç savaşa dönüşmüştür (Abbas, 2011; Byman, 2019). Yaşanan bu dönüşümde Esad rejiminin etnik kimlikleri manipüle edip etmediği, eğer

³ Bu çalışmada kastedilen Aleviler, bir diğer adı Nusayri olan Arap Alevileridir.

cevap olumluysa bu manipülasyonun amacı, nasıl işlediği ve kitlelerin reaksiyonu araştırılması gereken önemli sorulardır. Elitlerin manipülasyonu teorisi çerçevesinde bu sorulara Suriye örneği incelenerek cevap aranacaktır.

Araştırma sorusunu cevaplamak amacıyla incelenen Suriye iç savaşında öncelikle İstanbul ve Gaziantep illerinde 41 Suriyeli mülteci ile iletişime geçilerek mülakat yapılmış ve bu sayede bireylerin olası elit manipülasyonuna gösterdikleri reaksiyonlar ve bu manipülasyonların onlarda meydana getirdiği algılar incelenmiştir. Mülakat tekniği kullanılarak nedensel mekanizma hakkında daha fazla bilgi edinilmeye ve yaşanan etnik kimliklerin ayrışması, kutuplaşması süreci detaylarıyla birlikte aydınlatılmaya çalışılmıştır. Mülakatlarda edinilen bilgiler protestoların başladığı ilk zamanlardan bu yana yapılan diğer rapor ve akademik çalışmalarla desteklenmiş ve ikincil kaynakların yardımıyla katılımcıların verdikleri cevapların sahihliği kontrol edilerek oluşturulmaya çalışılan nedensel mekanizmanın güvenilirliğini arttırmak hedeflenmiştir.

Makalenin devamı şu şekilde organize edilmiştir. İlk olarak çalışmanın kuramsal çerçevesi anlatılacak, araştırma sorusu, teori ve hipotez hakkında detaylı bilgilendirme yapılacaktır. Sonrasında araştırma yöntemi açıklanacak ve araştırmanın nasıl tasarlandığından, eksik ve güçlü yönlerinden, olası yanılgılar ile başa çıkmak için alınan önlemlerden bahsedilecektir. Bir sonraki bölümde Suriye iç savaşına değinilecek ve bu vakanın neden bahsi geçen teori ve hipotezi test etmek için uygun bir vaka olduğu anlatılacaktır. Akabinde elde edilen bulguların analizine geçilecek ve ortaya çıkan nedensel mekanizma detaylı bir şekilde açıklanacaktır. Son olarak kısa bir sonuçla çalışma nihayete erdirilecektir.

2. Kuramsal Çerçeve

Elitler neden ve nasıl belirli etnik kimlikleri manipüle eder? Bu araştırma sorusunu cevaplandırabilmek adına materyalist/araçsal yaklaşımın bir ürünü olan elitlerin manipülasyonu teorisi incelenecek ve bu teoriden türetilen bir hipotez test edilecektir. Elitlerin manipülasyonu teorisinin açıklamasına geçmeden önce, materyal/araçsal yaklaşımın ne olduğuna, etnik kimlikler ile olan bağlantısına ve konstrüktivizm yaklaşımından farklarına kısaca değinmek teorisinin daha iyi anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Etnik kimlikler literatürü temelde etnik kimliklerin sosyal çevre ve toplum tarafından inşası ve değişkenliği çerçevesinde şekillenmiştir (Sekulic vd., 2006). Etnik kimliklerin inşa edilip edilemediği ve değişime açık olup olmadığı çerçevesinde gelişen tartışmalar sonucunda iki karşıt yaklaşım ortaya çıkmıştır (Vick & Ishiyama, 2010; Williams, 2015). Etnik kimliklerin sosyal olarak inşa edilebildiği ve değişime açık olduğunu iddia eden konstrüktivizm ve araçsalcılık bir tarafta, etnik kimliklerin değişime açık olmadığı ve sabit kaldığını iddia eden primordialist yaklaşım ise karşıt tarafta yer almaktadır (Hale, 2004). Primordialist yaklaşımın temel iddiası, bireylerin tek ve sabit bir etnik kimliğinin olduğu ve insani değişim süreçlerine kapalı kaldığıdır (Chandra, 2012). Primordiyalizmin bu argümanlarını reddeden konstrüktivizm ve araçsalcı yaklaşıma göre ise zamanla insan davranışlarına paralel olarak belli etnik kimliklerin sınırları ve üye olabilme kuralları farklılaşabilmekte ve bu değişim de etnik kimliklerin kendisinde bir değişime yol açabilmektedir (Fearon & Laitin, 2000).

Etnik kimliklerin değişebileceğini iddia eden ve primordiyalizmin temel argümanlarına karşı çıkan konstrüktivizm ve araçsalcılık yaklaşımları da kendi içlerinde ayrılmaktadırlar. Bu ayrışma, etnik kimliklerin sosyal olarak nasıl değiştiği ile alakalıdır. Araçsalcı yaklaşım bireylerin etnik kimliklerini kendi çıkarlarını arttırmak için inşa ettiğini ve bu sürecin insani süreçlerden ve söylemlerden bağımsız olduğunu iddia ederken, konstrüktivist yaklaşım bizzat çıkarların kendisinin sosyal olarak inşa edildiğini ve insani süreçlerin, gelişimin bir sonucu olarak meydana geldiğini savunmaktadır. Bu çalışmada incelenecek ve argümanları test edilecek olan yaklaşım çıkarlara odaklanan ve bu sebeple materyalist yaklaşım olarak da adlandırılan araçsalcı yaklaşımdır. Sonuç olarak araçsalcı yaklaşıma göre etnik kimlikler değişime açıktır, değişebilir ve bu minvalde insanların çıkarlarını genişletmek amacıyla kendilerinin bilinçli bir şekilde başlattığı bir süreçtir.

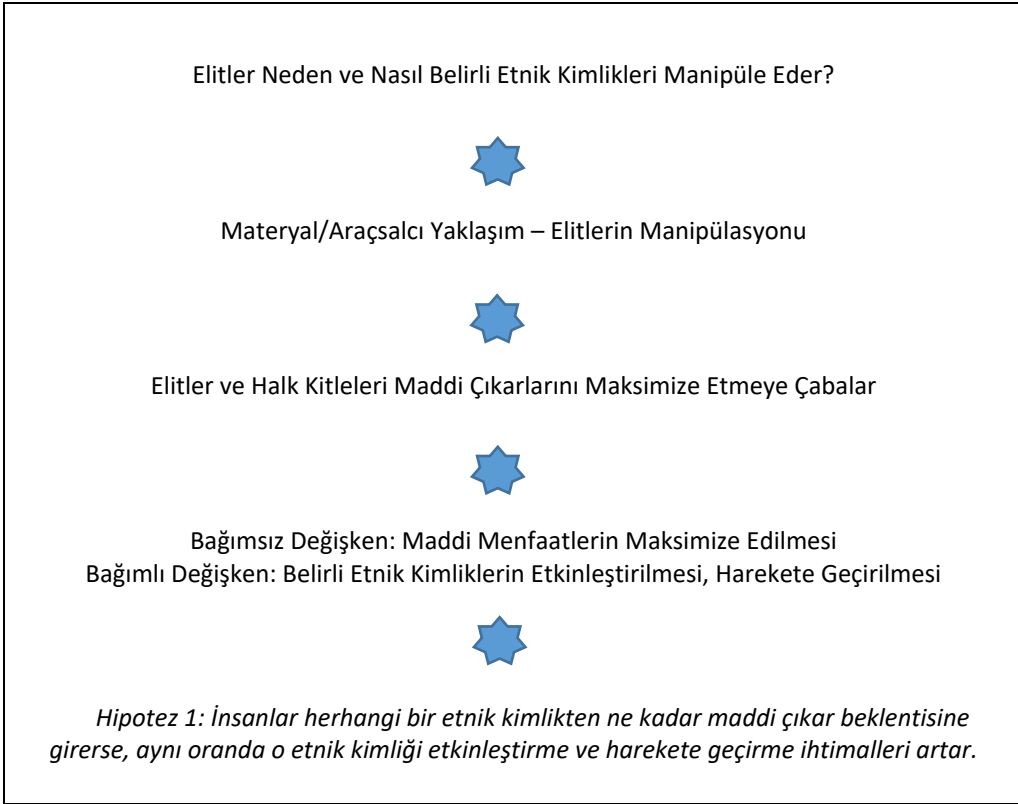
Fearon ve Laitin'e göre (2000), konstrüktivist bilim insanları neden belirli etnik kimliklerin inşa edildiğini ve bu sürecin nasıl işlediğini yeterince açıklayamamaktadır. Yine aynı yazarlara göre, araçsalcı yaklaşım bu konuya bir cevap sunmakta, elitlerin belirli etnik kimlikleri, kendi çıkarlarına en uygun etnik kimlikleri, manipüle ettiğini ve kitlelerin de yine kendi bireysel çıkarlarına uyması sonucunda bu manipülasyona ayak uydurduklarını iddia etmektedirler (2000: 875). Elitler kendi ajandaları doğrultusunda, kendi siyasi geleceklerine en uygun gördükleri etnik grup kültür ve özelliklerini ön plana çıkarabilir ya da etnik gruba yeni anlam ve hedefler seçme yolunu benimseyebilir. Bu sayede kendi çıkarlarına uygun hale getirdikleri etnik grup sayesinde diğer gruplarla mücadele edebilir ve çıkarlarını koruyabilirler (Kataria 2018).

Kitleler ve sosyal, etnik gruplar birçok şekilde manipüle edilebilir. Bunlardan bazıları, insanları gelecek hakkında şüphe ve korkuya sürüklemek, ülkeyi etnik kimliklere göre bölmek ve bunları kullanarak etnik şiddetin yolunu açmak şeklinde özetlenebilir (Lake & Rotschild, 1996). Böylece elitler ellerinden kaymakta olan iktidarlarını daha uzun bir süre koruyabilir ve kitleleri kendi iktidarlarına muhtaç bırakma yolunu seçebilirler. Araçsalcı yaklaşım elitlerin etnik kimliklerin belirginleşmesi ve etnik gruplar arasındaki ayrışmanın artmasındaki rolünü açıklamanın yanı sıra, bireylerin verdiği tepkiler ve mevcut manipülasyona bakış açılarını da incelemeye almaktadırlar. Bireylerin neden elitlerin manipülasyonuna uyduğu ve elitlerin istediği şekilde belirli etnik kimliklerini ön plana çıkarttığı sorusuna bu yaklaşımın verdiği cevap kısaca, bireylerin bahsi geçen etnik kimlik gruplarına üye olarak kendi kişisel çıkarlarını maksimize etmeye çabaladığı yönündedir (Kalin & Sambanis, 2018). Yukarıda da açıklandığı üzere, elitler siyasal iktidarları ve çıkarlarını korumak adına etnik kimlikleri manipüle ederken, bireyler de öç almak, yağmalamak ya da toprak edinmek amacıyla belirli etnik kimlik gruplarına üye olmayı ve bu gruplarla kendi etnik kimliklerini özdeşleştirmeyi seçebilirler (Fearon & Laitin, 2000: 874).

Bu açıklamalardan yola çıkarak oluşturulan bağımsız değişken, "*maddi çıkarların maksimizasyonudur*". Bağımlı değişken ise belirli "*etnik kimliklerin etkinleştirilmesi, harekete geçirilmesidir*". Etnik kimliklerin etkinleştirilmesi ya da başka bir ifadeyle harekete geçirilmesi özetle farklı etnik kimlik özellikleri arasından bazılarının özellikle seçilip ön plana çıkarılması, vurgulanmasıdır (Chandra, 2012). Buradan yola çıkılarak oluşturulan hipotez ise şu şekildedir:

Hipotez 1: İnsanlar herhangi bir etnik kimlikten ne kadar maddi çıkar beklentisine girerse, aynı oranda o etnik kimliği etkinleştirme ve harekete geçirme ihtimalleri artar.

Şekil 1: Kuramsal Çerçeve

Elitlerin manipülasyonu ile ilgili ana eleştirilerden bir tanesi kitlelerin neden bu manipülasyona uyduğudur (Kalin & Sambanis, 2018). Yukarıda da bahsettiğimiz üzere bu soruya verilen cevaplardan bir tanesi, elitlerin manipülasyonuna ayak uydurmak ve onlarla iş birliği yapmak bireylerin maddi çıkarlarıyla örtüşmektedir. Bir diğer açıklama ise grup içi, grup dışı ayrışmadır. Aynı gruba ait olan bireyler kendi grup üyelerini korumayı seçerken rakip, grup dışı bireyleri de dışlamayı ve ayrımcılığa maruz bırakmayı seçebilir. Son olarak, elitler kitleleri asimetrik bilgilerle (yalanlarla), oluşturdukları güvensizlik ortamıyla ve yarattıkları korku ile manipüle eder (Fearon & Laitin, 2000: 844-845). Araçsalcı yaklaşım her ne kadar kitlelerin manipüle olması ile ilgili cevaplar sunsa da bahsettikleri açıklamaların süreçleri ve nedensel mekanizmaları hakkında fazla bilgi verememektedirler. Buna ek olarak elitlerin neden salt materyal teşvikleri kullanmak yerine etnik kimlikleri de manipülasyonlarına dahil ettikleri sorusunun cevabı bulunmamaktadır (Kalin & Sambanis, 2018: 251). Özetle, araçsalcı yaklaşımın sunduğu argümanların daha fazla ampirik desteğe ihtiyaç duyduğu açıktır. Bu çalışmada araçsalcı yaklaşımın temel argümanları incelenecek, Suriye örneği üzerinden test edilecek ve olası bir nedensel mekanizma ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

3. Araştırma Tasarımı

Elitlerin neden ve nasıl belirli etnik kimlikleri manipüle ettiğini araştırabilmek ve nasıl sorusuna cevap ararken kitlelerin reaksiyonlarını da anlamlandırabilmek adına araştırmada iki farklı analiz seviyesinde yürütülecektir. Öncelikle makro analiz düzeyinde rejimin, rejim mensubu elitlerin politikaları araştırılacaktır. Rejim mensupları ile mülakat yapmak mümkün görünmediği için bu hususta ikincil kaynaklara başvurulacaktır. Mikro analiz seviyesinde incelenecek olan bireylerin davranışları ve algıları ise gerçekleştirilen mülakatlar vesilesiyle anlaşılmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada veri toplamak için kullanılan ana metot bir nitel araştırma yöntemi olan mülakat tekniğidir. Mülakat tekniğinin seçilmesinin ana sebebi, bu yöntemin çatışma bölgelerinde ya da çatışmaya maruz kalmış insanlarla yürütülen araştırmalarda veri toplamak, teori test etmek ve nedensel mekanizmaları tespit etmek için uygun bir yöntem oluşudur (Mosley, 2013). Bunun yanı sıra, mülakat tekniği nedensel mekanizmanın açığa çıkarılması ve bireylerin belirli olayları nasıl algıladığının anlaşılabilmesi için elzem olan derin ve detaylı bilgilere erişim imkânı da sunmaktadır (Fujii, 2018; Mosley, 2013: 7). Bu özellikleri mülakat tekniğini bu araştırma açısından uygun bir yöntem olarak ön plana çıkartırken, bazı hususların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu konular, mülakat tekniği vesilesiyle elde edilen bilgilerin güvenilirliği ve araştırma etiği ile ilişkilidir.

Mülakat sonucu elde edilen verilerin öncelikle güvenilirliği ve geçerliliği sorgulanmalıdır. Mülakat esnasında doğru soruların sorulup sorulmadığı, katılımcıların sorulara dürüst bir şekilde cevap verip vermediği ve şayet cevaplar yanlış bilgiler içeriyorsa araştırmacının bu durumun farkına varıp varmadığı üzerinde ciddiyetle durulması gereken meselelerdir (Mosley, 2013: 21). Araştırmacı tarafından doğru soruların sorulup sorulmadığına gelince, yarı-yapılandırılmış soru tekniği bir çözüm olarak sunulabilir (Pearlman, 2016a). Bu çalışmada da uygulandığı üzere, yarı-yapılandırılmış soru tekniği sayesinde katılımcı hem belirli bir alana yönlendirilebilir hem de araştırmacının farkında olmadığı önemli meselelerin katılımcının belli oranda özgür bırakılması sayesinde farkına varılması sağlanabilir. Bunun yanı sıra katılımcılara yöneltilen sorular belirlenirken bu çalışmada yapıldığı gibi belli teorilerden faydalanılması halinde “doğru” soruların sorulmuş olma ihtimali yükseltilebilir.

Verilerin güvenilirliği ve geçerliliği ile alakalı bir diğer mesele de verilen cevapların doğruluğudur. Katılımcılara geçmişe yönelik soru sormanın, katılımcının unutmaması, yanlış hatırlaması ya da doğrudan yalan cevap vermesi gibi sakıncaları olabilir (Balcells, 2012; Wood, 2003). Bu probleme çözüm bulmak adına bu çalışmada öncelikle katılımcıların anlattığı olayların çapraz sorgulaması, araştırılması yapılmıştır. Bahsedilen olayın faileri, ortaya çıkma sebepleri ya da katılımcıların o olayı nasıl algıladığı tartışmasına girilmeden önce, ilk olarak bahsedilen olayın sahiden gerçekleşip gerçekleşmediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bunun için de mülakata katılan farklı görüşteki insanların aynı olay hakkındaki düşünceleri sorgulanmış ve buna ek olarak da ikincil kaynakların yardımıyla bahsedilen olayın gerçekten meydana gelip gelmediği incelenmiştir. Örneğin, katılımcılardan birinin anlattığı bir olay, mesela bir katliam, farklı görüşteki diğer katılımcılara da sorulmuştur. Faillerinden ve gerçekleştirilme sebeplerinden bağımsız olarak öncelikle farklı görüşlere sahip katılımcıların ve sonrasında

ikincil kaynakların bu olayın varlığını teyit etmesine çalışılmıştır. Ancak bu teyit sonrası ikinci aşamaya geçilmiş ve bireylerin bu olayı nasıl algıladığı ve araştırma özelinde etnik kimliklerin etkinleştirilmesine ne gibi katkılarda bulunduğu incelenmiştir. Son olarak, Fujii'nin (2010) meta-veri olarak adlandırdığı, katılımcıların mülakat esnasında gösterdikleri tepki ve duygular, bazı konulara verdikleri aşırı tepkiler, kimi konularda sessiz kalışları, vücut dilleri, jest ve mimikleri de araştırmacının dikkat kesilmesi gereken ve verilen cevapların doğruluğu hakkında bilgi edinebileceği verilerdir.

Mülakat tekniğinin bu çalışmada olduğu üzere savaş mağduru insanlar ile gerçekleştirilmesi durumunda özellikle araştırma etiğinin üzerinde incelikte durulması gerekmektedir. Katılımcıların zarar görmemesi, güvenilirliklerinin sağlanması, katılımcılara araç olarak değil, amaç olarak onurlu bir şekilde davranılması, rızalarının alınıp araştırma hakkında eksiksiz bir şekilde bilgilendirilmeleri araştırma etiğinin önemli parçalarıdır (Wood, 2006; Wood, 2008; Arjona vd., 2019; Fujii, 2018). Yeterli seviyede araştırma etiğine ulaşabilmek adına bu çalışmada araştırmacı yapılan her mülakat öncesinde kendisini tanıtmış, kimliğini göstermiş ve araştırmacının konusu hakkında katılımcıları bilgilendirmiştir. Güvenlik gerekçeleri sebebiyle katılımcıların gerçek isimleri yerine takma adlar kullanılmıştır. Katılımcıların hepsine araştırmacının iletişim bilgileri verilmiş, katılımcılara hem mülakatın ortasında hem de mülakat bittikten sonra fikirlerini değiştirmeleri halinde mülakatın araştırma çerçevesinde kullanılmamasını ve silinmesini talep edebilecekleri bildirilmiştir. Katılımcıların daha iyi hissetmesi, olası hataların önüne geçilmesi açısından ses kaydı almak yerine notlar tutulmuş, katılımcının farkına varmadan kendi kimlik bilgileri hakkında fazladan bilgi vermesi halinde katılımcılar uyarılmış ve bu bilgiler not edilmemiştir. Son olarak, katılımcıların mülakat tekliflerini reddetmeleri daha kolay olsun diye araştırmacı kendisi direk teklifte bulunmak yerine araçların vasıtasıyla mülakat tekliflerini olası katılımcılara iletmıştır.

Mülakatların teknik bilgilerine gelince, 2019 yılında gerçekleştirilen saha çalışmasında 24 farklı ortamda 41 katılımcı ile mülakat yapılmıştır. Mülakatların bazıları bire bir yapılırken, bazıları iki üç kişilik gruplarla gerçekleştirilmiştir. Mülakatların çoğunluğu katılımcıların evinde ya da iş yerlerinde gerçekleşmiş, birkaçı da çay bahçesi, restoran gibi mekanlarda yapılmıştır. Mülakatlar iki farklı şehirde, İstanbul ve Gaziantep'te yapılmış, dört ayrı aracı vasıtasıyla 'kar topu (snowball)' tekniği kullanılarak katılımcılarla irtibat sağlanmıştır. Katılımcıların en genci 22 yaşında, en yaşlısı ise 61 yaşındadır. Suriye kültür ve inancına göre kadınların yabancı erkekler ile görüşmesi uygun karşılanmadığından ve araştırmacının cinsiyeti erkek olduğundan mülakatların tamamı Suriyeli mülteci erkekler ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların arasında öğrenci, okul müdürü, işçi, tüccar, üniversite profesörü vd. çeşitli meslek mensubu insanlar bulunmaktadır. Katılımcıların eğitim ve gelir seviyesi de değişkenlik göstermektedir. Mülakatlarda elde edilen cevapların benzemeye başlaması sonucunda daha fazla mülakat yapılmamış ve analiz, ikincil kaynaklarla doğrulama/yanıtlama evresine geçilmiştir.

4. Suriye İç Savaşı

Herhangi bir teorinin sağlıklı bir şekilde test edilebilmesi ve sıradan bir hikâye anlatımının ötesine geçebilmesi için öncelikle o vakanın doğru vaka seçimi olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir (Bennett & Checkel, 2015). Bu çalışmada da bir hipotez test edileceği için, seçilen vakanın bu hipotezi test etmeye uygun bir vaka olması ve bazı özellikleri barındırması önemlidir. Bu özelliklerden ilki, etnik kimlikleri kendi maddi, siyasi çıkarları çerçevesinde manipüle etme ihtimali olan bir elit grubunun var olmasıdır. İkincisi de araştırmaya konu olan değişkenlerin, örneğin etnik kimliklerin ve elitlerin faili olduğu siyasi/stratejik hamlelerin varyasyon, değişim barındırması gerekmektedir. Bahsedilen bu değişim, örneğin bireyler seviyesinde, belli bir süre içerisinde herhangi bir etnik kimliklerini etkinleştirmeleridir. Bu durumda araştırmacı x zaman sonrasında harekete geçen y etnik kimliğinin neden harekete geçtiğini araştırır. Benzer bir şekilde, eğer elitler daha önce etnik kimlik siyaseti gütmüyor, fakat belli bir zamandan, aşamadan sonra etnik kimlikleri manipüle etmeye başlıyorsa, bu sefer de elitlerin hangi saiklerle etnik kimlikleri kaşımaya başladığı araştırma konusu yapılabilir. Seçilen vakanın bu şekilde varyasyonları, öncesi ve sonrası arasında değişimleri barındırması gerekir ki araştırma sorusunun test edilebilmesi mümkün hale gelsin.

Suriye iç savaşı yukarıda bahsettiğimiz bu özellikleri barındırdığı görülmektedir. Öncelikle Suriye’de kuvvetli bir elitler grubu, Baas rejimi bulunmaktadır. Rejimin Sünniler ile diğer etnik gruplar, başta Aleviler olmak üzere, arasında etnik bir ayrışmayı tetiklemeye çalıştığına dair güçlü deliller bulunmaktadır. İkinci önemli faktör ise etnik kimliklerin yapısında, etkin hale gelme, harekete geçme oranlarında savaşın seyri esnasında bir değişim yaşandığı gözlemlenmektedir. Aşağıda daha detaylı anlatılacağı üzere, etnik kimlikler Suriye’de 2011 yılında başlayan protestolar esnasında geri planda kalmış, hatta farklı etnik gruplar bir araya gelerek Baas rejimine karşı ayaklanmayı seçmişlerdir. Fakat protestoların 2012 yılı yazında iç savaşa eğilmesi sonucunda, etnik ayrışma ön plana çıkmaya başlamış ve iç savaş giderek etnik bir savaşa dönüşmüştür. Bu değişim sayesinde ki Suriye iç savaşı örneğinde etnik kimliklerde yaşanan değişimin altında yatan nedensel mekanizmanın araştırılabilmesi mümkün hale gelmiştir. Özetle yukarıda bahsedilen varyasyon, değişim bu vakada mevcuttur. Buradan yola çıkılarak seçilen bu vaka incelemesi üzerinden elitlerin manipülasyonunun etnik kimlikler üzerindeki etkisi araştırılacaktır.

Suriye iç savaşı incelenirken öncelikle yapılması gereken unsur, etnik kimliklerin gerçekten bir değişim yaşayıp yaşamadığının incelenmesidir. Eğer bu çalışmada iddia edildiği üzere şayet etnik kimlikler arasındaki ayrışma savaşın başlamasından sonra meydana çıktıysa, etnik kimliklerin hangi aşamadan sonra etkin hale geldiği, harekete geçtiği belirlenmelidir. Bu sebeple ilk olarak Suriye iç savaşının başlangıcı ve süreç içerisinde değişimi incelenecek, sonrasında elitlerin bu değişimde bir rolü olup olmadığı sorgulanacaktır.

Suriye iç savaşının başlangıcı olarak Şubat 2011 yılında başlayan ve akabinde Mart ayında Dara kentinde yoğunlaşarak ülkenin geneline yayılan barışçıl protestoları incelemek gerekmektedir (Droz-Vincent, 2014; UNHRC, 2011). Barışçıl gösteriler olarak başlayan bu ayaklanmalar, zamanla, Ağustos 2011, Temmuz 2012 yılları arasında tam manasıyla bir iç savaşa dönüşmüştür (Phillips, 2015). Yapılan mülakatlar ve faydalanan ikincil kaynaklar

neticesinde elde edilen bilgilere göre, 2011 yılında başlayan gösterilerin temel sebepleri olarak rejimin baskıcı yönetimi, kötü ekonomik koşullar, yolsuzluk, ayrımcılık ve eksik yerel hizmetler gösterilebilir. Rejimin baskıcı yönetimi ve yolsuzluk, katılımcılar tarafından en fazla dile getirilen sebeplerden bir tanesidir (Esved, mülakat, 26 Temmuz 2019). Katılımcıların birçoğu rejimin adete bir mafya örgütü gibi ülkeyi yönettiğini ve adaletin tesis edilemediğini iddia etmektedir. Bu doğrultuda verilen en ilginç örneklerden bir tanesi, sıradan bir vatandaşın herhangi bir fabrika veya iş yeri açmak istemesi durumunda rejime ya yüklü miktarda rüşvet vermek ya da rejime mensup bir elite ortaklık kurmak zorunda olmasıdır (Hamza, mülakat, 19 Haziran, 2019).

Gösterilerin bir diğer ana sebebi de kötü ekonomik koşullarıdır. İşsizlik, kötü yaşam koşulları katılımcıların neredeyse tamamının işaret ettiği bir meseledir (Sefer, mülakat, 29 Temmuz, 2019). Buna ek olarak devletin özellikle yerel hizmetler hususunda çok yetersiz olduğu, saatlerce beklenen ekmek sıraları, sokakların kirliliği ve yetersiz toplu taşıma gibi meseleler de insanların protestolara katılma sebepleri arasındadır (Talha, mülakat, 14 Mayıs, 2019; Kemal, mülakat, 7 Haziran, 2019). Son olarak rejim mensubu kimseler ile sıradan halk ve zenginler ile yoksullar arasında cereyan eden ayrımcılık da göstericilerin öne sürdüğü başlıca sebepler arasındadır. Rejim mensubu insanlar ya da rejime rüşvet verme gücü bulunan zenginler daha ferah bir hayat sürebilir ve Suriye'nin zenginliklerinden faydalanabilirken sıradan halk daha fazla yoksullukla, rejimin sert ve zalim yüzüyle, kötü yaşam koşulları ile boğuşmaktadır (Mahir, mülakat, 24 Temmuz, 2019; Zübeyr, mülakat, 30 Haziran, 2019).

İkincil kaynaklar, Suriye iç savaşı hakkında yapılan diğer çalışmalar da protestoların başlama sebebini mülakatlarda edinilen cevaplara paralel bir biçimde açıklamaktadır. Özgürlük talebi bu çalışmalarda da protestoların başlıca sebeplerinden bir tanesi olarak ön plana çıkmaktadır (Droz-Vincent, 2014; İsmail, 2011; Editors, 2011). Protestoların ilk anlarında sadece Sünniler değil, diğer etnik grup mensupları, Aleviler, Hristiyanlar, Dürzüler ve İsmaililer de mevcut rejimden ve yürüttüğü baskıcı yönetimden rahatsızdır ve protestoları desteklemektedirler (No108, 2011; Stolleis, 2015). Sünniler ve bu azınlık mensupları hep birlikte protestoların ilk aşamalarında demokrasi sloganları atmışlardır (Corstange & York, 2018). The Day After (TDA) tarafından gerçekleştirilmiş bir anket de bu iddiaları doğrulamakta ve katılımcıların ekseriyetinin daha demokratik bir yönetim altında yaşama isteklerini vurgulamaktadır (2016).

Yine katılımcıların iddia ettiği üzere, rejimin baskıcı yönetim biçimi gösterileri tetikleyen ana sebeplerden bir tanesidir (Pearlman, 2016b; SCPR, 2014). İsmail'in (2011) gösterilerin ilk yıllarında yaptığı çalışma da bu iddiaları desteklemekte ve protestolara destek veren insanların grup çıkarlarını yükseltmekten ziyade, sivil özgürlükleri ve demokratik, adil bir yönetimi arzuladıklarını göstermektedir. Yine yapılan diğer çalışmalar da katılımcıların bir başka iddiası olan, gösterilerin sebepleri arasında saydıkları ayrımcılık ve yolsuzluğun protestoların başlamasında önemli bir faktör olduğunu teyit etmişlerdir (Hinnebusch, 2012; Nasser vd., 2013). Özetle belirtmek gerekirse 2011 yılının Şubat ayında başlayan gösterilerin ana sebepleri sosyo-ekonomik faktörlerle ilişkilidir, genel olarak Arap Baharından etkilenmiştir (Abbas, 2011;

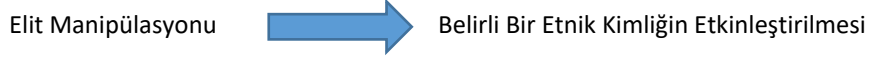
Leenders, 2013) ve etnik kimlikler, gruplar arası ayrışma gösterilerin başlangıç nedenlerini arasında yer almamaktadır.

Suriye iç savaşının bu araştırma çerçevesinde anlatımının ikinci önemli aşaması, etnik kimliklerin savaş esnasında önemli bir faktör haline gelip gelmediği, diğer bir ifadeyle harekete geçip geçmediğidir. İkinci bölümde anlatıldığı üzere, çalışmanın bağımlı değişkeni belirli etnik kimliklerin etkinleştirilmesi, harekete geçirilmesidir. Bu sebeple, neden belirli etnik kimliklerin etkinleştirildiği sorusuna cevap aramadan önce, Suriye vakasında herhangi bir etnik kimliğin savaş esnasında etkin hale geçip geçmediği sorgulanmalıdır. Yukarıda bahsedildiği üzere, Suriye iç savaşının ilk safhalarında etnik kimlikler aktif halde değildir. Bir diğer ifadeyle, savaşın patlaması esnasında önemli bir rol oynamamıştır. Savaşın ilerleyen safhalarında etnik kimliklerde bir hareketlenme yaşanıp yaşanmadığı bu vaka ve çalışma özelinde ikinci önemli araştırma konusudur.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun Suriye özelinde 2012-13 yılları arasında yaptığı çalışmalar sonucu ulaştığı nihai kanı, toplumsal yapının bozulduğu ve gruplar arası ilişkilerin gerildiği yönündedir (UNHRC, 2012; UNHRC, 2013a). Savaşın uzaması ile mezhepsel çatışmalar, Sünni ve Alevi gruplar arasında yaşanan ayrışma daha belirgin hale gelmiştir (UNHRC, 2013b). Daha demokratik bir ülkede yaşama ümidiyle başlayan protesto gösterileri, iç savaşın başlamasıyla birlikte tam manasıyla bir etnik savaşa dönüşmüştür (Byman, 2019). Ülkedeki toplumsal güven giderek kötüleşen şartların da etkisiyle erozyona uğramıştır (İsmail vd., 2017; No128, 2012; SCPR, 2015). Mülakat yapılan katılımcılar da bu hususa dikkat çekmiş, savaş öncesi bir arada yaşama imkânı bulunan Sünni ve Alevilerin savaş esnasında yaşanan olaylar sonucunda bir arada yaşama ihtimallerinin oldukça azaldığını vurgulamışlardır (Kemal, mülakat, 6 Haziran, 2019). Sonuç olarak özetlemek gerekirse, Suriye iç savaşı örneği araştırma konusu olabilecek önemli bir muamma içermektedir. Bu muamma ise, savaşın başlarında herhangi önemli bir rolü olmayan etnik kimliklerin ve bazı etnik gruplar arasındaki yaşanan ayrışmanın nasıl savaş esnasında değişim geçirdiğidir. Daha demokratik ve refah bir ülkede yaşama ümidiyle başlayan gösteriler, zamanla etnik gruplar arasında bir çatışmaya dönüşmüştür. Bu dönüşümün gerçekleşmesinde elitlerin manipülasyonu olup olmadığı, eğer cevap evetse manipülasyon sürecinin nasıl işlediği ve bireylerin, kitlelerin bu manipülasyona nasıl tepki verdiği bu çalışmada incelenecek başlıca sorulardır.

5. Analiz

Araçsal yaklaşımın temel argümanlarına göre aktör olan elitler bireysel çıkarlarını maksimize etmek adına etnik kimlikleri manipüle etmektedirler. Yönetimini üstlendikleri toplumu ayrıştırarak, ayrışmanın taraflarından bir tanesini kendi yanlarına çekerek siyasal güçlerini arttırmak adına etnik grupları manipüle ederler (Fearon & Laitin, 2000). Buradan yola çıkılarak nedensel mekanizmanın ilk halinin şu şekilde olduğu iddia edilebilir:

Nedensel mekanizmanın detaylandırılması ve sürece odak tutma amacıyla ilk olarak bu göstergenin sol tarafında yer alan elitlerin Suriye iç savaşı özelinde kimler olduğu, etnik kimlikleri neden ve nasıl manipüle ettikleri ve son olarak da kitlelerin nasıl reaksiyon verdikleri inceleneyecektir. Bir önceki bölümde anlatıldığı üzere, Suriye'deki elitler Beşar Esad'ın bizzat kendisi ve liderlik ettiği rejim mensupları olarak ifade edilebilir. Ayrıştırmanın parçası, harekete geçirilen ve etkin hale getirilen etnik kimlikler olarak da Sünni ve Alevi etnik grupları öne sürülebilir.

Rejimin Sünni ve Aleviler arasında bir etnik çatışma oluşturma çabasının, bahse konu olan etnik kimlikleri manipüle etme sebeplerini incelediğimizde, mülakat katılımcılarından en fazla alınan yanıt olarak muhalefetin bölünmek istenmesi ön plana çıkmaktadır. Bir katılımcının işaret ettiği üzere, Beşar Esad'ın etnik kimlik kartını oynamasının birinci sebebi, muhalefeti bölmek ve kendisini, başta Aleviler olmak üzere, azınlıkların hamisi olarak göstererek onların desteğini kazanmaya çalışmaktır (Mustafa, mülakat, 6 Haziran, 2019). Bir önceki bölümde de detaylıca bahsedildiği üzere, 2011 yılında başlayan barışçıl gösteriler sadece Sünni popülasyon tarafından değil, Aleviler, Hristiyanlar ve diğer azınlık mensupları da desteklenmiştir (Stolleis, 2015; Phillips, 2015). Bu durumun farkında olan ve halkın çoğunluğuna karşı ayakta duramayacağı hesabını yapan Beşar Esad, Sünni ve Aleviler arasındaki ayrışmayı tetikleyerek Aleviler öncülüğünde azınlıkları kendi tarafına çekmeye ve böylece muhalefeti zayıflatmayı amaçlamıştır (Mahmud Osman, mülakat, 18 Haziran, 2019). Söylem düzeyinde bölme stratejisinin en önemli ayağı, Alevi ve diğer azınlıkları olası bir Sünni yönetim hakkında korkuya düşürüp, çoğunluğun hükmetmesi halinde azınlıkları yok edeceği söylemini ön plana çıkarması olmuştur (Mustafa, mülakat, 6 Haziran, 2019). Rejim böylece Sünnileri diğer azınlık mensuplarından izole etmeye çalışmış ve kendisine daha sadık olduğunu düşündüğü Alevileri safına çekmeye çalışmıştır (Droz-Vincent, 2014: 41-42). Sünnilerin izole edilmesi ve Alevilerin rejim safına çekilmesi iki sebepten ötürü Beşar Esad açısından aşırı bir önem arz etmektedir. Bu sebeplerden birincisi, rejimin kritik görevlerdeki mensuplarının ekseriyeti Alevi mezhebine mensup bireylerden oluşmasıdır. İkincisi, güvenlik birimlerinde kritik görevlerin önemli bir çoğunluğu, ayaklanma sonrası Sünni görevlilerin azledilmesi sonrası neredeyse tamamı, Aleviler tarafından doldurulmuştu (Droz-Vincent, 2014: 50). Bu iki sebepten ötürü rejimin Alevileri muhalefetten ayırması ve kendi safına sadık destekçileri olarak tekrar geri çekmesi kendi varoluşu açısından hayati bir önem taşımaktaydı.

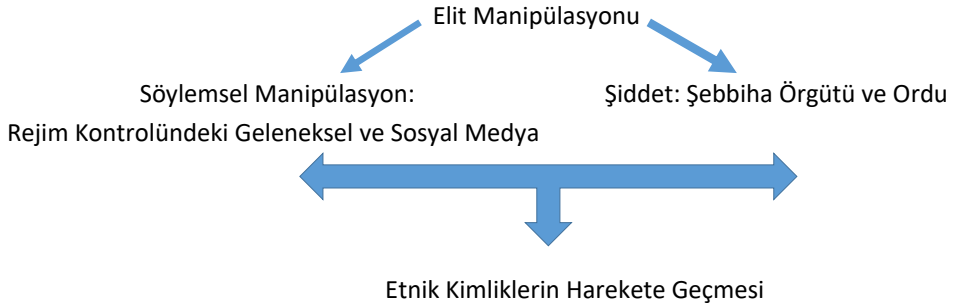
Özetle, 2011 yılı Şubat ayında başlayan ayaklanmalar ve barışçıl gösteriler rejimin bizzat varlığını tehdit etmekte ve Suriye halkının önemli bir çoğunluğu tarafından

desteklenmekteydi. Beşar Esad iktidarını devam ettirebilmek amacıyla muhalefeti bölmek, Sünnileri izole etmek ve başta Aleviler olmak üzere azınlıkların desteğini tekrar kazanabilmek adına etnik kimlik kartını ortaya sürmüştü ve manipülasyona girişmiştir. Etnik manipülasyonun elitler açısından sebebi kısaca budur. İkinci aşamada elitlerin, Esad rejiminin bu manipülasyonu nasıl gerçekleştirdiği incelenmelidir. Nasıl sorusu cevaplandırılırken iki unsurun ön plana çıktığı görülmektedir: söyleme dayalı manipülasyon ve stratejik şiddetin araçsal kullanımına dayalı manipülasyon. Söylemsel planda rejimin bir numaralı manipülasyon aracı geleneksel medya ve sosyal medya araçlarının kullanımınıdır. Bu medya aygıtlarını kullanarak sürekli bir şekilde isyancıların ve gösterilere katılanların radikal teröristler olduğu algısını oluşturmaya çalışmıştır (Abbas, 2011; No128, 2012). Muhalefetin ve göstericilerin aşırı İslamcılar olarak gösterilmesi ve bu söylemlerin sürekli tekrarlanması rejimin başvurduğu önemli araçlardan bir tanesidir (Phillips, 2015: 369; Droz-Vincent, 2014: 55). Yapılan çalışmaların birçoğu da rejimin oluşturmaya çalıştığı bu algıda başarılı olduğunu ve azınlıkların zamanla muhalefeti aşırı İslamcılar olarak algılayıp aralarına mesafe koymaya başladığını göstermektedir (UNHRC, 2017; No143, 2013). Bu çalışmaların birinde Alevi bir katılımcının verdiği cevap yapılmak istenilen algının ve manipülasyonun başarısını göstermek açısından önemlidir (Stolleis, 2015: 22): *“Aniden korkmuş ve fikirlerimi değiştirmiştım. Yaşadıklarımızın artık bir devrim olmadığını anlamıştım.”* Sonuç olarak rejimin söylemsel düzeyde azınlıkları korkutmak ve Sünnileri aşırı İslamcılar olarak yaftalayıp bu iki grubun arasını açma hususunda başarılı olduğu söylenebilir. Rejim manipülasyonunun ikinci ayağında şiddet aracını da kullanarak söylemsel düzeyde yapmaya çalıştığı ve büyük oranda başarılı olduğu manipülasyonu tamamen erdirmiştir.

Rejimin en az söylemsel manipülasyon kadar, hatta ondan daha da başarılı manipülasyon aracı, şiddetin stratejik olarak kullanımınıdır. Sünni ve Alevi etnik gruplar arasındaki ayrışmayı tetiklemenin en önemli araçlarından bir tanesi Şebbiha örgütünün kurulması ve yürüttüğü faaliyetleridir. Rejimin Alevi etnik gruba mensup insanlardan oluşturduğu Şebbiha örgütü Sünnilere yapılan saldırıların ve katliamların en başat aktörleri arasındadır (Ahmet, mülakat, 19 Temmuz, 2019). Şebbiha örgütünün bu şekliyle kurulması ve Sünnilere yapılan saldırılarda başrol oynaması, Sünni ve Alevi etnik gruplarını ayrıştırma ve etkin hale getirme açısından iki ucu keskin bıçak misali bir işlev görmüştür. Bir taraftan Sünniler bu grup eliyle katledilip, Alevilere karşı kıskırtılırken, diğer taraftan da tarafsız kalma niyeti taşıyan, Sünnilere karşı herhangi bir pozisyon almayan Alevi bireyler, olası bir karşı saldırı korkusuna kapılıp zoraki bir biçimde rejimle ittifak etmeye itilmiştir. Çünkü hem Sünniler hem de Aleviler Şebbiha örgütünün sadece Alevi etnik kimliğe sahip insanlar tarafından oluşturulduğunun farkındadır. Sünniler kendilerine yapılan zulmün sorumlusunu Aleviler olarak görüp bu şiddeti destekleyip desteklemediklerine bakmaksızın tüm Alevileri bir kefeye koyarak düşmanlaştırabilirken, Aleviler de Sünnilerin bu hisler ve algılar çerçevesinde kendilerinin bir dahli olmasa da oç alma saldırılarına maruz kalabileceklerinin farkındadırlar. Sonuç olarak rejim Alevilere şunu sunmaktadır: *“Benim aşırı Sünnilere karşı mücadelemi desteklemezsen, seni yok ederler”* ya da *“biz düşerse seni koruyacak kimse kalmaz”* (Hamza, mülakat, 19 Temmuz, 2019).

Özetle, Şebbiha hareketinin yaptığı saldırılar sadece Sünni popülasyonu korkutmak için değil (Phillips, 2015: 369), aynı zamanda Alevileri silahlandırmak ve rejimin safına çekmek

(Stolleis, 2015: 20) ve başta Aleviler olmak üzere azınlıkları korkutmak için de kullanılmıştır (Droz-Vincent, 2014: 41). Rejimin bu çabaları kendi başına başarılı olmanın yanı sıra, Suriye'ye gelen yabancı savaşçıların sayısındaki artış, İŞİD vb. örgütlerin kuruluşu ve Suriye'de faaliyete geçmesi de rejimin Aleviler ve azınlıklar üzerinde oluşturmaya çalıştığı, "sizin tek kurtuluşunuz biziz" algısının güçlenmesine yol açmıştır (Stolleis, 2015: 104-105). Son olarak, Şebbiha örgütünün yanı sıra, yukarıda da bahsedildiği üzere, rejimin kontrolündeki örgütün ağırlıklı olarak Alevi etnik kimliğe sahip insanlarca komuta edilmesi ve oluşması da Sünnilerin, yapılan saldırı ve katliamların faili olarak rejimin yanı sıra Alevileri de görmesine neden olmuştur (Mohammed, mülakat, 23 Temmuz, 2019). Sonuç olarak Suriye'deki elitler, Esad Rejimi etnik kimlikleri nasıl manipüle ettiği sorusunun cevabı söylemsel ve stratejik şiddet olarak iki maddede toplanabilir.

6. Sonuç

Şubat 2011 yılında Suriye'de başlayan barışçıl protesto gösterileri bir sene gibi kısa bir süre içerisinde tam manasıyla bir etnik iç savaşa dönüşmüştür. Protestoların başlama sebepleri, baskıcı Esad rejimini devirmek, daha özgür ve refah bir ülkede, onurlu bir yaşam sürmektir. Bu amaçla sadece çoğunlukta bulunan ve uzun yıllardır ülkede dışlanmış olan Sünniler değil, rejimin doğal müttefikleri olarak görülebilecek başta Aleviler olmak üzere, Hristiyanlar, Dürzüler, İsmaililer de gösterileri desteklemiş, tek bir kimlik, Suriyelilik çatısı altında birleşmişlerdir. Bu durumun farkında olan ve gittikçe yalnızlaşan Esad rejimi, kendisinin de Libya ve Mısır liderlerine benzer bir tehlikede ve iktidarını kaybetmek üzere olduğunun farkına varmış ve muhalefeti bölme yoluna başvurmuştur. Sünnileri yalnızlaştırmak, Alevi ve diğer azınlıkları ise kendi tarafına çekebilmek için etnik kimlik kartını devreye sokmuştur. Öncelikle söylemsel bazda kontrolü altında bulunan geleneksel, ulusal medya ve sosyal medya aracılığıyla protestocuların Suriye'yi bölmek isteyen teröristler ve aşırı İslamcılar olduğu algısını oluşturmaya çalışmıştır. Fiili olarak da söylemlerini desteklemek ve algıya maruz bırakılan kitlelerin yaydığı haberlere inanmasını kolaylaştırmak adına şiddeti stratejik bir araç olarak kullanmıştır. Rejim, Alevi etnik kimliğe mensup insanlardan oluşturduğu Şebbiha silahlı örgütü ile Sünni köylere ve kasabalara saldırılar düzenlemiş, böylece bir taraftan Sünnilerin Alevilere olan öfkelerini körüklerken, diğer taraftan Alevileri artan karşı saldırı ihtimalleri korkusuyla kendisine daha bağımlı hale getirmiştir. Buna ek olarak ordu mensuplarının ve kilit pozisyonundaki komutanların ağırlıklı bir biçimde Alevi etnik kimliğe mensup kişilerden oluşması ve ordunun Sünnilere yönelik yoğun saldırıları da bu algının pekişmesine katkıda

bulunmuştur. Bu politikalar sayesinde rejim bir tahta iki kuş vurmuş, iki etnik kimliğin daha aktif hale gelmesine ve kutuplaşmasına sebep olmuştur. Sünniler ile Aleviler arasındaki güven sarsılmış, protestoların ilk zamanlarında bir arada hareket edebilme kabiliyeti olan ve rejime karşı tek bir safta birleşen farklı etnik gruplar karşıt saflara geçmiştir. Sonuç olarak Esad rejimi etnik kimlik kartını manipüle etmede başarılı olmuş, muhalefeti bölmüş, Sünnileri yalnızlaştırmış, Aleviler başta olmak üzere Sünni olmayan azınlıkları kendi safına çekmeyi başarmış ve iktidarının çökmesini engellemiştir.

Suriye örneğinde görüldüğü üzere elitler kendi siyasi ve maddi çıkarları çerçevesinde gerek görmeleri halinde belirli etnik kimlikleri manipüle etme yoluna başvurabilmektedirler. Bu manipülasyonun temel sebebi toplumun farklı etnik kimlikler çerçevesinde bölünerek kendilerine en yakın etnik kimliğin desteğini kazanmak, diğerini düşmanlaştırmak ve bu ayrışma üzerinden kendi iktidarlarının devamını sağlamak olarak özetlenebilir. Elitlerin bu manipülasyonu nasıl yürüttüğüne gelince, iki önemli aracın, söylemlerin ve şiddetin ön plana çıktığı görülmektedir. Söylem ile hangi etnik kimliklerin ayrıştırılacağı ve harekete geçirileceği belirlenirken, şiddet vasıtası ile bu ayrışma desteklenmekte ve kitleler, istenilen etnik kimlikleri harekete geçirmeye, manipülasyona uymaya zorlanmaktadır.

Yapılan bu araştırma vesilesiyle, elitlerin neden sadece materyal teşvikleri kullanmak varken etnik kimlikleri manipüle etme yolunu seçtikleri, bu manipülasyonu nasıl gerçekleştirdikleri ve kitlelerin bu manipülasyona nasıl tepki verdikleri gibi literatürde yeterince işlenmemiş sorulara cevaplar aranmış ve yine literatürdeki bir eksiklik olan ampirik verilerin eksikliği giderilmeye çalışılmıştır. Her ne kadar bu çalışmada elde edilen veriler ve ortaya çıkarılan nedensel mekanizmanın genelleştirilebilmesi için tek bir vaka incelemesi yeterli olmasa da bu alanda yapılabilecek diğer çalışmalara örnek teşkil etmek açısından önemlidir. Ortaya konulan bulguların diğer örnek olaylar çerçevesinde de test edilmesi ve araştırmanın bireyler, manipüle edilen kitleler açısından genişletilmesi gelecekte yapılması muhtemel araştırmalara bırakılmıştır. İleride yapılabilecek bu tarz çalışmalar sayesinde sunulan sonuçların güvenilirliği ve geçerliliği arttırılabilecek ve mikro analiz seviyesinde bireylerin algılarının daha iyi anlaşılması sayesinde, ortaya çıkan nedensel mekanizma daha detaylı ve anlaşılır hale gelecektir.

Kaynakça

- Arjona, A., Mampilly, Z., & Pearlman, W. (2019), "Research in Violent or Post-Conflict Political Settings", *American Political Science Association Organized Section for Qualitative and Multi-Method Research, Qualitative Transparency Deliberations*, Working Group Final Reports, Report IV.2.
- Balcells, L. (2012), "The Consequences of Victimization on Political Identities: Evidence from Spain", *Politics & Society*, Vol. 40, No. 3: 311-347.
- Bennett, A., & Checkel, J. T. (2015), *Process Tracing: From Metaphor to Analytic Tool*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Byman, D. (2019), *Road Warriors: Foreign Fighters in the Army of Jihad*, New York: Oxford University Press.
- Cederman, L.-E., & Vogt, M. (2017), "Dynamics and Logics of Civil War", *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 61, No. 9: 1992-2016.
- Chandra, K. (2012). *Constructivist Theories of Ethnic Politics*, New York: Oxford University Press.
- Corstange, D., & York, E. A. (2018), "Sectarian Framing in the Syrian Civil War", *American Journal of Political Science*, Vol. 62, No.2: 441-455.
- Droz-Vincent, P. (2014), "State of Barbary" (Take Two): From the Arab Spring to the Return of Violence in Syria", *Middle East Journal*, Vol. 68, No. 1: 33-58.
- Editors, M. (2011), "Syria's Torment", <https://merip.org/2011/08/syrias-torment/>, (erişim: 04.2020).
- Fearon, J. D., & Laitin, D. D. (2000), "Violence and the Social Construction of Ethnic Identity", *International Organization*, Vol. 54, No. 4: 845-877.
- Fujii, L. A. (2010), "Shades of truth and lies: Interpreting testimonies of war and violence", *Journal of Peace Research*, Vol.47, No.2: 231-241.
- Fujii, L. A. (2018), *Interviewing in Social Science Research*, New York: Routledge.
- Hinnebusch, R. (2012), "Syria: from 'authoritarian upgrading' to revolution", *International Affairs*, Vol.88, No.1: 95-113.
- Ismail, R., Jebaie, J., Mehchy, Z., & Nasser, R. (2017), *The Conflict Impact on Social Capital: Social Degradation in Syria*, Damascus: Syrian Center for Policy Research.
- Ismail, S. (2011), "The Syrian Uprising: Imagining and Performing the Nation", *Studies in Ethnicity and Nationalism*, Vol.11, No.3: 538-549.
- Kalin, M., & Sambanis, N. (2018), "How to Think About Social Identity", *Annual Review of Political Science*, Vol.21: 239-57.
- Kataria, S. (2018), "Explaining Ethnicity: Primordialism vs. Instrumentalism", *Advances in Social Sciences Research Journal*, Vol.5, No.4: 130-135.
- Kaufmann, C. (1996), "Possible and Impossible Solutions to Ethnic Civil Wars", *International Security*, Vol.20, No.4: 136-175.
- Lake, D. A., & Rothchild, D. (1996), "Containing Fear: The Origins and Management of Ethnic Conflict", *International Security*, Vol.21, No.2: 41-75.
- Leenders, R. (2013), "Social Movement Theory and the Onset of the Popular Uprising in Syria", *Arab Studies Quarterly*, Vol.35, No.3: 273-289.
- Mosley, L. (2013), "Just to Talk People? Interviews in Contemporary Political Science", *Interview Research in Political Science*, (ed. L. Mosley), Cornell University Press: New York: 1-28
- Nasser, R., Mehchy, Z., & Ismail, K. A. (2013), *Socioeconomic Roots and Impacts of the Syrian Crisis*, Damascus: The Syrian Center for Policy Research.
- No108. (2011), *Popular Protest in North Africa and the Middle East (VI): The Syrian People's Slow-motion Revolution*, Damascus/Brussels: International Crises Group.

- No128. (2012), *"Syria's Mutating Conflict"* Damascus/Brussels: International Crises Group.
- No143. (2013), *"Syria's Metastasising Conflicts"*, Damascus/Cairo/Brussels: International Crises Group.
- Pearlman, W. (2016a), "Moral Identity and Protest Cascades in Syria", *British Journal of Political Science*, Vol.48: 877–901.
- Pearlman, W. (2016b), "Narratives of Fear in Syria", *Perspectives on Politics*, Vol.14, No.1: 21-37.
- Phillips, C. (2015), "Sectarianism and conflict in Syria", *Third World Quarterly*, Vol.36 No.2: 357-376.
- SCPR. (2014). *Syria Squandering Humanity: Socioeconomic Monitoring Report on Syria*. Damascus: Syrian Centre for Policy Research.
- SCPR. (2015), *"Alienation and Violence, Impact of Syria Crisis 2014"*, Damascus: Syrian Center for Policy Research.
- Sekulić, D., Massey, G., & Hodson, R. (2006), "Ethnic intolerance and ethnic conflict in the dissolution of Yugoslavia", *Ethnic and Racial Studies*, 797-827.
- Stolleis, F. (2015), *"Playing the Sectarian Card Identities and Affiliations of Local Communities in Syria"* Beirut: Friedrich Ebert Stiftung.
- TDA. (2016), *"Sectarianism in Syria: Survey Study"*, Istanbul: The Day After.
- UNHRC. (2011), *"Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic"*, Geneva: United Nations Human Rights Council
- UNHRC. (2012), *"Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic"*, Geneva: United Nations Human Rights Council
- UNHRC. (2013a), *"Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic"*, Geneva: United Nations Human Rights Council
- UNHRC. (2013b), *"Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic"*, Geneva: United Nations Human Rights Council
- UNHRC. (2017), *"Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic"*, Geneva: United Nations Human Rights Council
- Vick, D., & Ishiyama, J. T. (2010), "Ethics and Identity Politics", *21st Century Political Science: A Reference Handbook*, SAGE Publications, Inc, Thousand Oaks, Calif:
- Wilkinson, S. I. (2004), *"Votes and Violence: Electoral Competition and Ethnic Riots in India"*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Williams, D. U. (2015), "How Useful are the Main Existing Theories of Ethnic Conflict?", *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, Vol.4, No.1: 157-152.
- Wood, E. J. (2003), *"Insurgent Collective Action and Civil War in El Salvador"*, New York: Cambridge University Press.
- Wood, E. J. (2006), "The Ethical Challenges of Field Research in Conflict Zones", *Qualitative Sociology*, Vol.29, No.3: 373–386.
- Wood, E. J. (2008), "The Social Processes of CivilWar: The Wartime Transformation of Social Networks", *The Annual Review of Political Science*, Vol.11: 539–61.

Extended Summary

Elite's Manipulation of Ethnic Identities: The Case of Syria

Why and how do elites manipulate ethnic identities? To answer this question, I examined the Syrian civil war, which began in 2011 as a peaceful protest and turned into a full-scale civil war towards the end of 2012. For this purpose, I conducted semi-structured interviews with 41 individuals in two cities in Turkey, Istanbul and Gaziantep, where most of the Syrian refugees live. I found the interviewees through four different mediators and used the snowball technique. I triangulated my findings with secondary sources to increase the validity of the responses I obtained from the interviews and overcome biases such as backward bias. I benefitted mainly from the reports of various organizations, such as the United Nations Human Rights Council, and other scholarly works to check the information I acquired from the interviewees.

Ethnicity is considered widely as a cause that may trigger a conflict's onset. The scholarship that examines the role of ethnic identities in civil wars emphasizes the elites' manipulation. According to the materialist/instrumentalist approach, ethnic identities are manipulated by the elites. The underlying reason behind this manipulation is the material interests of the elites. Elites manipulate ethnic identities to extend their political rule. By dividing the society according to their ethnic identities, elites aim to obtain the support of particular ethnic identities against their political enemies to stay in power. Elites could manipulate society according to their ethnic identities in various situations. In one case, they can manipulate ethnic identities to win an election. In another context, they could manipulate ethnic identities to survive an insurgency or a civil war. For these types of material interests, elites can attribute various characteristics to ethnic identities or change the features of an ethnic identity so that the identity fits their manipulation and political agenda. They can support this manipulation by injecting fear into society and presenting themselves as the savior and protector of particular ethnic identities. Elites can benefit from the military or paramilitary organizations in which they are in control to assault a particular ethnic identity to increase the polarization between different ethnic identities in society. Additionally, they can discursively manipulate society by using traditional and social media. The answer to why the masses follow this manipulation is quite similar to the underlying reason elites, in the first place, manipulate ethnic identities: maximizing material interests. According to the instrumentalist account, elites and masses seek to maximize their material interest and manipulate/activate the best-fitting ethnic identity.

The Syrian civil war is selected as the case study to test the main assumptions of the instrumentalist account and reveal a causal mechanism that may explain the ethnic manipulation and activation of certain ethnic identities. The Syrian civil war started as a peaceful protest in March 2011 and was widely supported by the Syrian people. At the onset of the insurgency, the Sunni majority and other minority sects, such as Alawites, Christians, Kurds, and Druzes, supported the demonstrations. All these social groups protested the Ba'ath Party and chanted for democracy, freedom, and justice. The protesters were primarily impressed by the Arab Spring that overthrew the old regimes in Tunisia, Libya, and Egypt and demanded a more free, prosperous, and justice state. However, after nearly one year, towards the summer of 2012, the peaceful demonstrations turned into an armed conflict. Subsequently, the peaceful protest turned into a full-scale civil war. During this conflict, the sectarian division between Sunnis and Alawites in Syrian society became apparent. Because of this ethnic division, one could start to describe the events in Syria as an ethnic conflict. In short, a peaceful protest affected mainly by the Arab Spring turned into an ethnic civil war between Sunnis and Alawites in the duration of the conflict, and a strong elite group, the regime led by president Assad seems to be responsible for this alteration.

I tested the main propositions of the instrumental account in the Syrian case. I strived to find out whether the elites of the Ba'ath Party were responsible for manipulating ethnic identities in Syria. I found out that the Assad regime vehemently strived to divide the opposition in Syria after the initial protests erupted. The Assad regime aimed to divide the opposition so that they could have a chance to overcome the insurgency and stay in power. The Ba'ath Party used two strategies to manipulate ethnic identities: discursive and strategic violence. Discursively, they labeled the Sunnis as radical/extremist Muslims and terrorists to isolate them from other sects and obtain the support of Alawites and other minority sects. To strengthen their discursive strategy, demonize the Sunni protestors and persuade the Alawites and other sects that their only ally and protector is the regime. For the violence strategy to divide society according to ethnic identities, the Ba'ath Party benefitted from the strategic use of violence. The regime in Syria created the paramilitary organization Shabbihas and recruited only Alawites to this group. They attacked Sunni villages and individuals and committed many atrocities. Thus, they could inject fear into both communities and increase the division between these ethnic groups. Sunnis feared that Shabbihas and the army could commit further atrocities and have been alienated from the Alawite community. The Alawite community, even if they did not support the action of the Shabbihas or the army, was aware of the atrocities towards the Sunnis and feared a possible revenge attack from the Sunnis that could target them. Ultimately, the division between these two ethnic groups intensified and became one of the main factors responsible for the ongoing conflict.